

dz. P. Danuta Wcisła
19.09.2014 molo

MINISTERSTWO KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
wpł.
dn. 16. 09. 2014
L.dz. 44606/hu

dz. P. Kociński
PODSEKRETARZ STANU
Włod

PIKE
Andrzej Wyrobiec
745/PIKE/2014

Warszawa, dnia 15 września 2014 roku

Szanowny Pan
Andrzej Wyrobiec
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

SEKRETARIAT
PODSEKRETAARZA STANU
wpł.
dn. 16 WRZ 2014
L.dz. 68

Nr sprawy: DWIM/1036/14

Dotyczy: komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „W dążeniu do odnowy konsensusu w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej: Plan działania UE” COM(2014 392)

Szanowny Panie Ministrze,

W imieniu Polskiej Izby Komunikacji Elektronicznej (dalej: PIKE lub Izba) oraz Polskiej Fundacji Wspierania Rozwoju Komunikacji Elektronicznej PIKSEL (dalej: PIKSEL) w pierwszej kolejności chcielibyśmy podziękować Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) za zaproszenie Izby oraz Fundacji PIKSEL do uczestnictwa w procedurze konsultacji społecznych dotyczących komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „W dążeniu do odnowy konsensusu w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej: Plan działania UE” COM(2014) – dalej Komunikat. Problematyka poruszona przez Komisję Europejską w rzeczonym dokumencie jest niezwykle istotna w dobie rozwijających się nowoczesnych technologii, ekspansji innowacji dotyczących dostępu do szeroko pojętych dóbr kultury oraz budowania świadomości prawnoautorskiej społeczeństwa informatycznego.

Poglądy przedstawione poniżej przez PIKE, z uwagi na bliską współpracę i zbieżne cele statutowe stanowią wspólne z PIKSEL stanowisko w omawianym zakresie. Wierzmy, że zgłaszane przez nas uwagi pomogą skonstruować przez MKiDN spójne stanowisko Polski w toku konsultacji unijnych uwzględniające wachlarz opinii całego środowiska rynku opartego w dużej mierze na własności intelektualnej.

I. Wprowadzenie – uwagi wstępne

Komisja Europejska we wstępie do omówienia skonkretyzowanego planu działania Unii Europejskiej w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej (PWI) słusznie podkreśla wagę kwestii powiązanych z własnością intelektualną oraz znaczenie sektora gospodarki i unijnego rynku pracy dla ekonomii i rozwoju gospodarczego państw członkowskich. Izba w całości podziela zamysły Komisji, by zintensyfikowane prace nad obowiązującymi normami prawa własności intelektualnej miały na celu wzrost konkurencyjności i innowacyjności w UE. Oczywistym jest stwierdzenie, że egzekwowanie praw własności intelektualnej, na którym to zagadnieniu koncentruje się analizowany dokument, sprowadza się przede wszystkim do zwalczania działalności naruszającej te prawa. W miejscu tym wspomnieć należy, że taką wzmożoną aktywność przejawiają już teraz organy władzy w Polsce, chociażby poprzez powołanie funkcjonującego od kilku lat Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych działającego pod przewodnictwem MKiDN. Zespół ten regularnie przedstawia propozycje działań na rzecz ochrony praw autorskich i praw pokrewnych na poszczególne perspektywy roczne.

Izba z dużą satysfakcją odnotowuje, że Komisja zauważa absolutną niezbędność stworzenia takiego systemu ochrony PWI, który oprócz przewidywanych skutecznych środków egzekucji przynależnych uprawnionym praw obejmuje także szereg działań o charakterze profilaktycznym. **Nieodzownym dla zapobiegania naruszeniom na większą skalę jest możliwie daleko idące sformułowanie legalnej oferty konkurencyjnych towarów i usług oraz zapewnienie skutecznej, szybkiej i efektywnej możliwości uzyskania przez zainteresowanych użytkowników zgodnego z prawem dostępu do tych dóbr.** Jako znakomity przykład kulejącego systemu ochrony prawa własności intelektualnej w postaci praw autorskich może posłużyć polski model zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. W systemie tym uprawnione organizacje dysponując częstokroć faktycznym monopolem na obrót pewnymi kategoriami utworów wymuszają na użytkownikach wybitnie niekorzystne warunki udzielanych umów licencyjnych stosując antykonkurencyjne, dyskryminacyjne i skrajnie nierynkowe środki ignorując jednocześnie ustawowe normy warunkujące zobowiązanie do udzielania wskazanych licencji. W sytuacji, w której uzyskanie legalnego dostępu do przedmiotu ochrony jest tak dalece utrudnione lub obciążone kosztami przenoszącymi możliwość przeciętnego użytkownika stosowanie rygorystycznych norm egzekucyjnych uprawnienia podmiotów, którym PWI przysługują, stanowi egzemplifikację niewydolnego i wysoce nieskutecznego systemu ochrony prawnej stojącego w opozycji do założeń przedstawianych przez Komisję. PIKE podkreśla zatem, że **realizacja celów przedstawionych w Komunikacie musi uwzględniać dążenie do osiągnięcia równowagi między uprawnionymi, w tym w szczególności z tytułu praw autorskich i praw pokrewnych, a użytkownikami tych praw.**

Podkreślić należy z całą mocą, że efektywny system egzekwowania praw własności intelektualnej, w tym praw autorskich musi uwzględniać środki, które, jak wskazuje

w Komunikacie Komisja, „[M]uszą być proporcjonalne, a stosując je należy minimalizować wszelkie ryzyko, że zostaną one wykorzystane do praktyk antykonkurencyjnych, które mogłyby przeszkadzać w pojawieniu się nowych innowacyjnych produktów i modeli biznesu, bezpodstawnie ograniczając wolności podstawowe.” Izba podkreśla, że **egzekucja w systemie ochrony praw własności intelektualnej nie może stanowić celu samego w sobie**. Daleko posunięty rygoryzm norm prawnych i położenie nacisku na odstraszący, sankcyjny charakter przepisów egzekucyjnych bez jednoczesnego wypracowania efektywnych i powszechnie dostępnych modeli korzystania z dóbr chronionych prowadzić będzie jedynie do powiększania szarej strefy i odbędzie się ze szkodą zarówno dla uprawnionych, jak i dla użytkowników.

W miejscu tym PIKE uznaje za stosowne zwrócić uwagę na jeszcze jedną, niezwykle istotną kwestię, która jak może się wydawać umknęła Komisji w toku przygotowań Komunikatu. Cały dokument traktuje o osiągnięciu konsensusu w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej bez poczynienia właściwej analizy co do faktycznej treści wskazanych praw. Izba wskazuje, że **obszar prawa własności intelektualnej jest niezwykle szeroki i zróżnicowany, a w sferze jego przedmiotu regulacji leży zarówno prawo własności przemysłowej (obejmujące przede wszystkim prawa wyłączne z patentów i znaki towarowe), jak i prawo autorskie, a także w mniejszym stopniu prawo dotyczące zwalczania nieuczciwej konkurencji**. Ta niejednorodność wewnętrzna przedmiotu ochrony PWI objawia się nie tylko w daleko zróżnicowanym wachlarzu dóbr chronionych, lecz przede wszystkim w zdywersyfikowaniu modeli ochrony. Zważyć należy, że przedmiot ochrony prawa własności przemysłowej i prawa autorskiego znacząco się różni i co za tym idzie różnią się cele systemów ochronnych. W przypadku praw własności przemysłowej celem ich istnienia jest uzyskanie dla uprawnionego ekskluzywnego prawa o wyłącznym charakterze, z daleko posuniętym czynnikiem protekcyjnym i o określonych ramach czasowych. Jest to uzasadnione z uwagi na wysoce skomplikowane i kosztowne procesy technologiczne oraz produkty stanowiące przedmiot ochrony, przy uwzględnieniu konieczności zapewnienia uprawnionemu szansy na uzyskanie odpowiedniej stopy zwrotu poczynionych inwestycji. Tymczasem prawo autorskie, którego przedmiotem są niematerialne dobra stanowiące rezultat intelektualnych uzdolnień jednostek, chroni je z uwagi nie tylko na ich ekonomiczny wymiar, lecz także z powodu ich wartości w sferze szeroko pojętej kultury i dziedzictwa, dorobku społeczności (narodowych, lokalnych). Dostęp do dóbr kultury traktuje się obecnie jako jeden z priorytetów i podwalin funkcjonowania świadomego społeczeństwa obywatelskiego, nawet jako swoiste prawo podstawowe. Tym samym celem przyświecającym prawodawcom w zakresie praw autorskich jest nie tyle wyłączenie obrotu tymi dobrami – jak ma to miejsce w przypadku praw własności przemysłowej – i **ochrona partykularnych interesów twórców, lecz ustanowienie takich reguł rynkowych, które z jednej strony zapewnią twórcom należny ich wysiłkom walor finansowy, z drugiej zaś umożliwią korzystanie możliwie szerokiemu gronu użytkowników w społeczeństwie z dorobku kulturowego**. Unia Europejska w swoich działaniach wielokrotnie dawała wyraz głębokiemu zainteresowaniu poszerzaniu dostępu do dóbr kultury (utworów wszelkiego rodzaju), chociażby tworząc Europeaneę, europejską multi-bibliotekę cyfrową czy promując

europijską kinematografię. Dostęp do dóbr kultury stanowi także niejako jeden z aspektów prawa do informacji. Dlatego też, tworząc spójny, komplementarny i przejrzysty system ochrony PWI należy bezwzględnie zwrócić uwagę na konieczność zróżnicowania i dostosowania norm egzekucyjnych dotyczących prawa autorskiego, które dla swej skuteczności, efektywności oraz celowości winny być możliwie elastyczne, dopasowane do właściwego rynku i przedmiotu regulacji, proporcjonalne oraz niwelujące bariery dostępu do podstawowych wolności i respektujące zasady zdrowej konkurencji. Dlatego też niewłaściwe w kontekście praw autorskich jest podejście protekcyjnych, właściwe dla praw własności przemysłowej i konstruowanie zbyt rygorystycznych roszczeń zakazowych. W istocie bowiem zakaz korzystania z utworów jest mniej korzystny zarówno dla społeczeństwa i użytkowników, jak i samych podmiotów uprawnionych, których zysk uzależniony jest w dużej mierze od skali eksploatacji stworzonych przez nich dóbr. Punkt ciężkości w przypadku praw autorskich powinien zatem zostać położony na zapewnienie właściwego wynagrodzenia, przede wszystkim w drodze transparentnego i efektywnego systemu licencyjnego, które w efekcie zminimalizuje i zmarginalizuje nielegalną eksploatację.

Świadomość powyższych odrębności oraz zróżnicowanych potrzeb uprawnionych oraz użytkowników jest niezbędna w naszej ocenie do stworzenia prawidłowo funkcjonującego i sprawiedliwego systemu PWI i ich egzekwowania.

Izba wyraża nadzieję, że postulaty przedstawione w niniejszym punkcie będą stanowiły przyczynek do pogłębionej debaty nad charakterem planowanego konsensusu, jego zasięgiem i ramami przedmiotowymi. Stanowisko Polski, jako państwa chcącego promować własną twórczość i rozwijać kreatywne społeczeństwo informacyjne winno uwzględniać postulaty jak najszerzej otwartości na możliwie swobodny dostęp do naszego dorobku kulturowego.

W dalszej części poczynione zostaną uwagi odnoszące się do działań opisanych przez Komisję w omawianym Komunikacie.

II. Działanie 1

Komisja słusznie odnotowuje wagę informacyjnego aspektu użytkowania praw własności intelektualnej i znaczenie świadomości społecznej względem ochrony i egzekwowania dóbr podlegających omawianej ochronie. Izba wspiera ideę opracowania stosownych kampanii informacyjnych i uświadamiania użytkowników społeczne, gospodarcze i prawne rezultaty naruszeń PWI. Jednakże, w nawiązaniu do konkluzji punktu poprzedzającego, stwierdzić należy, że bez aktywnej partycypacji użytkowników praw chronionych nie następuje pożądana konwergencja twórczości i rozwoju. Pragmatycznie zauważyć należy, dla konsumenta – użytkownika utworu cena za możliwość korzystania z niego jest czynnikiem kluczowym i decydującym. Zbyt rygorystyczne prawo, zbyt daleko idące sankcje i represyjny charakter norm warunkujących dostęp do dóbr kultury, a tym samym znaczące zwiększenie kosztów twórców, dystrybutorów i użytkowników masowych przyczyni się do istotnego zawyżenia cen, co owocować będzie rezygnacją konsumenta w uczestnictwie w oficjalnym,

legalnym obiegu tych dóbr, a być może do stopniowego wycofywania się z aktywności kulturalnej w całości. Także rozbieżności w ustawodawstwie, niejasne i niepewne regulacje, a przede wszystkim traktowanie użytkownika jako oponenta a nie współuczestnika i partnera w procesie obrotu PWI stanowi poważną przeszkodę w realizacji założeń UE w zakresie upowszechniania dorobku kulturowego państw członkowskich.

III. Działanie 4

Izba w całej rozciągłości popiera postulat poddania analizie aktualnych krajowych inicjatyw mających prowadzić do poprawy procedur dochodzenia roszczeń cywilnych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), zwłaszcza tych o nieznacznej wartości. Jako przykład podać należy zaangażowanie PIKE w prace wspomnianego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych. Raz jeszcze zasługuje na podkreślenie konieczność takiego ukształtowania systemów dochodzenia roszczeń z tytułu naruszeń PWI, który uwzględniałby równowagę między uprawnionymi z tytułu praw poddanych ochronie, a użytkownikami tych praw. Odmienne uregulowanie procedury prowadzi w prostej linii do nadużyć ze strony silniejszych organizacji zrzeszających twórców, podczas gdy mali a nawet mikroprzedsiębiorcy funkcjonujący w oparciu o użytkowanie praw chronionych zmuszeni są pod groźbą niewspółmiernych kar finansowych i represyjnego systemu zabezpieczania roszczeń (uniemożliwiającego w istocie prowadzenie działalności gospodarczej) na bezdyskusyjne przyjęcie wybitnie niekorzystnych, nierynkowych warunków umownych. **Należy także odnotować, że na uwagę Komisji oraz wzmoczone wsparcie legislacyjne zasługują systemy alternatywnego rozwiązywania sporów, czyli w szczególności pozasądowe systemy ADR.** Jest to pożądane nie tylko z uwagi na ekonomikę sprawowania wymiary sprawiedliwości, lecz przede wszystkim jako impuls dla rozwoju dobrych praktyk biznesowych.

Analogiczne uwagi skierować można do projektu Działania 5. Izba zwraca uwagę, że sektor MŚP obejmuje nie tylko uprawnionych, lecz także użytkowników PWI, a udzielenie jednej z grup nadmiernych uprawnień proceduralno-procesowych i partykularyzacja ochrony ze strony państwa na jej rzecz prowadzi do dalece niepożądanego dysproporcji rynkowej o antykonkurencyjnym charakterze.

IV. Działanie 6

Komisja deklaruje chęć pogłębionej analizy systemów płatniczych, w których konsument może zakwestionować i odmówić zapłaty za usługi lub produkty, których nie chciałby kupić, gdyby miał świadomość, że ma do czynienia z przedmiotem umowy naruszającym PWI. Systemy takie w opinii Komisji mogą przyczynić się do tego, że konsumenci, którzy otrzymali usługi z naruszeniem prawa WI nie musieliby za nie płacić lub mogą następnie ubiegać się o odszkodowanie. Komisja zapowiada rozpoczęcie jeszcze w roku bieżącym konsultacji na temat systemów zwrotu płatności i innych systemów potwierdzenia płatności,

które mogłyby ograniczyć wpływy z działalności naruszającej prawa WI na skalę komercyjną.

Izba zauważa realną potrzebę konsultacji z zainteresowanymi stronami na temat wpływu systemów zwrotu zapłaty za przedstawione wyżej usługi na zwalczanie naruszeń praw własności intelektualnej na skalę komercyjną. Jednakże jak w przypadku poprzednio wskazanych inicjatyw Komisji **podkreślić należy konieczność rozważenia w podejmowaniu zdecydowanych kroków, zwłaszcza o legislacyjnym charakterze. Dla wielu przedsiębiorców, zwłaszcza prowadzących działalność na mniejszą skalę przedwczesne decyzje organów egzekwujących należności mogą okazać się rujnujące.** Jest w opinii PIKE absolutnie niezbędnym wyważenie chęci zbudowania skutecznego, szybkiego i efektywnego reagowania na ewidentne naruszenia PWI, jednakże automatyzm decyzyjny bez dokładnego określenia metodyki szacowania naruszenia byłby wysoce niepożądanym z uwagi na warunkowanie zbyt daleko sięgającej niepewności w prowadzeniu działalności gospodarczej, zwłaszcza przez mniejsze podmioty.

V. Działanie 7

Postulat ustanowienia przez Komisję grupy ekspertów państw członkowskich do spraw egzekwowania praw własności intelektualnej dla celów wymiany doświadczeń odnośnie praktyk i działań podejmowanych przez właściwe organy dla wdrożenia planu stanowiącego przedmiot Komunikatu znajduje wsparcie Izby. Dla zachowania pożądanego równowagi także na etapie konsultacyjnym i opiniodawczym koniecznym jest jednak zapewnienie uczestnictwa w pracach wskazanej grupy eksperckiej także przedstawicieli użytkowników PWI, w szczególności zaś użytkowników praw autorskich i praw pokrewnych. Jedynie skonfrontowanie punktu widzenia obydwu stron umożliwi neutralną ocenę stopnia realizacji założeń planu oraz zapewni uzyskanie akceptowalnych dla rynku, efektywnie wdrażanych ustaleń pokonsultacyjnych.

VI. Działanie 8

Izba z zadowoleniem przyjmuje także słuszny postulat Komisji odnośnie utworzenia i przeprowadzenia sektorowych programów szkoleniowych w zakresie egzekwowania PWI przeznaczonych dla organów państw członkowskich w kontekście jednolitego rynku. W opinii PIKE jednak planowany zakres przedmiotowy planowanych szkoleń jest niewystarczający w obliczu ewidentnych braków wiedzy w wyspecjalizowanej tematyce, jaką jest prawo własności intelektualnej, prezentowanej nie tylko przez uczestników rynku, organy administracji, lecz niestety także przedstawicieli judykatury. Izba wielokrotnie poddawała pod rozważenie właściwych resortów naglącą konieczność przeprowadzenia szeroko zakrojonych szkoleń dla urzędników, sędziów, kandydatów na sędziów oraz uczestników rynku z zakresu prawa własności intelektualnej, zwłaszcza zaś prawa autorskiego. Poszerzenie tematyki szkoleń o europejskie uwarunkowania prawne w omawianej kwestii tylko podniosłoby jakość

proponowanych działań i usprawniło obrót przedmiotami ochrony przy jednoczesnej minimalizacji kosztów postępowań egzekucyjnych.

* * * *

W podsumowaniu niniejszego wspólnego stanowiska PIKE i PIKSEL, podkreślić należy, że kierunek obrany przez Komisję jakkolwiek uzasadniony, pomija lub niewystarczająco akcentuje pewne niezwykle istotne aspekty towarzyszące egzekwowaniu naruszeń praw własności intelektualnej, to jest przede wszystkim rolę i pozycje użytkowników tych praw, złożoność pojęcia prawa własności intelektualnej i zasadniczą odrębność prawa autorskiego i jego systemu ochrony oraz istotę upowszechniania dorobku kulturowego społeczeństw. Izba wyraża nadzieję, że uwagi zaprezentowane w niniejszym piśmie wspomogą MKiDN w wypracowaniu spójnego stanowiska uwzględniającego interesy wszystkich uczestników rynku obrotu PWI oraz zasady równowagi i konkurencyjności tegoż obrotu.

Chcielibyśmy jednocześnie w imieniu Izby oraz fundacji PIKSEL zadeklarować chęć dalszej współpracy w zakresie wypracowania spójnych perspektyw funkcjonowania systemu egzekwowania naruszeń PWI. Oferujemy pomoc celem omówienia wszelkich ewentualnych wątpliwości w zakresie przedstawionych uwag. Liczymy na zaangażowanie PIKE oraz PIKSEL w kolejne etapy prac nad założeniami państwa odnośnie szeroko pojętej polityki praw własności intelektualnej.

Jerzy Straszewski
Prezes Zarządu PIKE

gwarantujemy,